

KERESZT- ÉS HARANGTÁRSULATOK KUNSZENTMÁRTONBAN

A Magyar Alföldön a 19. század közepétől épült ki a határbeli tanyák hálózata. Ez akkor a gazdasági modernizáció része volt: a lakóhely és a gazdasági üzem egy helyre került, a munkaszervezést sokkal hatékonyabbá lehetett tenni. A gazdasági előnyök mellett azonban társadalmi és kulturális hátrányok keletkeztek. A tanyaóra kiköltöző családok gyakran kiestek a városi közigazgatás látóköréből: felnőtt tagjai nem vettek részt a közmunkában, nem jártak templomba és a gyermekek pedig iskolába. (A 19. század közepéig ezért tilalmazták a tanyaóra való kiköltözést.) A 19. század végén, a 20. század első évtizedeiben megépültek az első iskolák a tanyavilágban. Épületük lehetőséget teremtett nemcsak a gyermekek oktatására, hanem a közösségi összejövetelekre és a vasárnapi misék megtartására is. Az iskolák mellé a környéken élő családok pedig – megfelelő alapítványi, azaz pénzügyi háttérrel – hamarosan keresztet és harangot állítottak. Ezzel is jelezték: megszentelték a várostól távol eső térnek e pontját, a haranggal pedig az időt, hiszen a harangszó halottat búcsúztatott, misére hívott.

Rövid tanulmányom egy település, Kunszentmárton (Jász-Nagykun-Szolnok m.), sajátos gyakorlatát mutatja be. Egy olyan gyakorlatot, amire eddig sem a szakirodalomból, sem pedig terepkutatásaimból nem találtam párhuzamokat. A kisépítmény fenntartására tett alapítvány mellett ugyanis Kunszentmártonban a határbeli keresztet és harangok fenntartásáról, gondozásáról társulati keretben gondoskodtak.

A város határában a 19–20. század fordulóján négy külterületi iskola épült fel, tanítói lakással. Az első 1895 őszen az ún. Telekparton.¹ Majd ezt követte az ugari, a vekeri és a jaksori iskola felépítése.² Mindegyik iskola udvarán előbb-utóbb kőkeresztet és mellette haranglábat állítottak fel. Az iskolákban hétköznapiakon tanítás folyt összevont osztályokban. A harang reggel, délutén és este Úrangyalára hívott, vasárnaponként pedig szentmisére.³ Máskor a halottakat búcsúztatta.

A 19–20. század fordulóján több határrészen „kereszt harang társulat”-ok (ritkábban „harang kereszt társulat”) alakultak választott vezetőséggel, nyilvántartott tagsággal, tagdíjjal. Rendszeres munkát végeztek, gyűléseket, tisztújítást tartottak. Bálokat rendeztek, gyűjtést végeztek a keresztet és a harangok megújítására, fenntartására. Ez az öngondoskodás, öngazgatás, nincs vessző és a keresztény nagykorúság szép példája. Rövid tanulmányom a keresztet és harangok állításáról, fenntartásáról és a társulatok működéséről szól a plébániai irattár megmaradt dokumentumai, korabeli sajtóhírek és fényképfelvételek alapján. Legrészletesebb adataink a jaksori társulatról vannak, mert

¹ JÓZSA [1968] 77.

² JÓZSA 1999. 270.

³ JÓZSA 1999. 270.

ennek fennmaradt a jegyzőkönyvi anyaga a megalakulástól kezdve egészen a második világháborúig.⁴

* * *

A 19–20. század fordulóján hatályos magyarországi egyházi rendelet szerint a római katolikus egyház úgy engedélyezte határbeli keresztek, szobrok, kápolnák létesítését, ha az alapítók a pénzügyi fedezetet az egyházmegyei ún. ájtatos alapítványi hivatalnál letétbe helyezik. Az építmények és pénzek nyilvántartására a 19. század végén már formalizált űrlapok voltak forgalomban.⁵

A kezdeményezők és a megalakult társulatoknál a jegyzők majdnem mindenütt a tanyai iskolák tanítói voltak: I. Ugarban – Zeller Ferenc, II. Vekerben – ismeretlen, III. a Telekparton – Martikány István, IV. Jaksorban pedig – Geiszler Péter. A tanítók a társulatok jegyzői voltak, azaz ügyintézői, kéréseik, beadványaik megfogalmazói.

Mindegyik társulat jegyzőkönyvet vezetett, amelyek sajnos nem maradtak fenn, csupán a gyűléseik jegyzőkönyvéből készített néhány másolat a plébánia irattárában. Kivétel a jaksori társulat jegyzőkönyve. Mind a négy társulat pecsétet készített.

A keresztek és a harangok felállítására a városi hatóság engedélyével adományokat gyűjtöttek. A pénzadományok gyűjtésére gyűjtőíveket nyomtattak. Ezek egyike sem maradt fenn, de a plébániai irattárból ismerjük a település főbírójának és jegyzőjének engedélyeit.

A tanyai iskolákat alapításuk időbeli rendjében sorszámokkal jelölik a hivatalos iratok: I. Ugar, II. Veker, III. Telekpart, IV. Jaksor. A mindennapi szóhasználatban azonban a határrész nevével emlegették őket: ugari, vekeri, telekparti és jaksori (péterszögi) iskola. Az iskolaépületek általában típus-terv alapján készültek. Volt bennük egy nagyobb tanterem, valamint a tanító lakása. A társulatok összejöveteleiket a tanteremben tartották.

1. 1895 őszén nyílt meg Kunszentmárton déli határában az első I. számú tanyai iskola.⁶ Kőkeresztjét az iskola udvarán a térség birtokosai és lakói állították 1898-ban 450 korona költséggel, a mellé álló 56 kg súlyú kis haranggal együtt. A keresztnek kő alapja volt, felső része fehér porosz márványból, a féldomború korpusz aranyozott öntött vasból készült. Szarvason, a közeli nagyobb városban dolgozó sírköves készítette.⁷ Fenntartására a hívek 120 koronás pénzalapot létesítettek, amelyet az egyházmegye központjában, Egerben helyeztek el az ájtatos alapítványok hivatalában. 1898. június 19-én szentelték fel nagy ünnepség keretében, amire a városból is sokan eljöttek.⁸ Az egyházi ünnepség után bált tartottak. Megalapításának iratai nem marad-

⁴ A jaksori jegyzőkönyvet a Kaifás család, az egyik alapító leszármazottja, Kaifás Ferenc (Budapest) őrizte meg. Tőlük került a kunszentmártoni plébánia birtokába, ahonnan másolatot készíthettem róla.

⁵ Ismerem egri és nagyváradai egyházmegyei változatát. Alig térnek el egymástól.

⁶ JÓZSA [1968] 77.

⁷ DÓSA–SZABÓ 1936. 245.

⁸ JÓZSA 1999. 271–272. A kereszt felirata: ISTEN DICSŐSÉGÉRE ÁLÍTOTT KÖZADAKOZÁS BÓL 1898.

tak fenn. 1905-ben azonban arról értesülünk, hogy a megrepedt harang helyett egy nagyobb és erősebbet szeretnének a lakosok készíttetni, ezért a plébános által adományok gyűjtésére kérnek engedélyt a község főbírójától.⁹ Az újonnan készített harang felirata:

KÉSZÍTETETT
KÖZADAKOZÁSBÓL
1905. június 1.¹⁰

A kereszt talapzatán a következő felirat volt olvasható:

ISTEN DICSŐSÉGÉRE
ÁLÍTATOTT
KÖZADAKOZÁSBÓL
1898

1962-ben ismeretlen körülmények között a keresztet lerombolták. A harangot 1973-ban az egyházközség eladta.¹¹ A környező tanyákat az 1950–1960-as években a termelészövetkezet megszervezése során mind lebontották.

Az 1890-es években a kereszt és a harang elkészítésére az ottani lakosok társulatot szerveztek, amelynek fő szervezője a tanító, Zeller Ferenc volt. Őt 1930-ban az Ugari Kereszt- és Harangtársulat tiszteletbeli elnöknek választotta.¹² A társulat működéséről azonban nem maradtak fenn iratok. Csupán néhány családi fénykép őrzi nagyobb egyházi ünnepek alkalmával az iskolában tartott összejevetelek emlékét.¹³

2. Kunszentmárton délkeleti határának Veker volt a neve. A vekerai iskola közelében állították fel a legrégebb keresztet, egy fakeresztet, pléh korpuszszal, 1867-ben. Az iskolai fakeresztet, pléh korpuszszal. Mellé 1903-ban a környékbeli kisbirtokosok haranglábat állítottak egy 70 kg-os kis haranggal. Fenntartásukra 100 korona alapítványt tettek.¹⁴ 1903 decemberében a plébános jelentést tett az egri érsekségnek az alapításról. Ebből tudjuk meg a társulat vezetőjének (Barna Ignác) és pénztárosának (S. Kovács Antal) nevét. A kereszt és a harang fenntartására 100 korona alapítvány tettek.¹⁵ Az egri érseki hivatal az alapítást tudomásul vette, s az alapítvány gazdálkodásáról évente jelentést kért a plébánostól.¹⁶

⁹ Az engedélyt megkapták.

¹⁰ A harangot 1973 szeptemberében a Szabolcs megyei Napkor község plébániája vásárolta meg. JÓZSA 1999. 272.

¹¹ JÓZSA 1999. 271–272.

¹² JÓZSA 1999. 272. Idézi a helyi újság 1930. április 6-i számát.

¹³ JÓZSA 1999. 148–151. képek

¹⁴ JÓZSA 1999. 277–278. A kereszt felirata: ISTEN DITSŐSÉGÉRE ÁLITTATTÁK KISS JÓZSEF ... 1867. A harangon Páduai Szent Antal alakja látható, felirata: PÁDUAI SZENT ANTAL SZEGÉNYEK PARTFOGÓJA KÖNYÖRÖGJ ÉRETTÜNK. Másik oldalán: ÖNÖTTE SZLEZÁK LÁSZLÓ HARANGÖNTŐ, MAGYARORSZÁG ARANYKOSZORÚS MESTERE, BUDAPESTEN.

¹⁵ Kunszentmárton, Plébániai Irattár

¹⁶ Begosevich Róbert érseki helyettes levele, 1903. december 13. Kunszentmárton, Plébániai Irattár

A kereszt az iskola udvarán kívül, magánterületen állt. Ezt a földdarabot a tulajdonos 1903 novemberében „örök tulajdonjoggal ajándékba adja, a kunszentmártoni kereszt alapnak, az ott már felállított fa Krisztus kereszt javára” (alap = alapítvány). Az adományozás iratai és a térképvázlat fennmaradtak.¹⁷

3. A telekparti és környékbeli birtokosok 1912-ben állították fel a kőkeresztet, a kereszt lábánál a Fájdalmas Mária szobrával. Megáldására 1912. május 27-én került sor. A közelében emelték a haranglábat.¹⁸

A III. számú külterületi állami elemi népiskola tantermében 1912. év február hó 8-án tartottak gyűlést az iskola telkén felállítandó kőkereszt és harang tárgyában. Az összejövétel céljáról az iskolában lakó tanító (Martikány István) tájékoztatta a közelben lakó birtokosokat. Javasolta, hogy alakítsák meg a „Telekhalmi Kereszt- és Harangtársulatot”; válasszák meg a társulat elnökét, alelnökét, pénztárnokát, jegyzőjét, „végrehajtó bizottságát”. A gyűlés a kereszt és harang felállítási jogért, valamint a közigazgatási hivatalokhoz beadandó iratok intézésére a jegyzőnek megválasztott tanítót kérte fel.

A társulat alapító és első tagjai voltak a jegyzőkönyvek jelenléti ívei alapján: Balla Antal, János és Mihály, Dósa Mátyás, Gulyás István, Gulyás János, Herczeg György, Herczeg István, Lázi István és Pál, F. Kiss Antal és Márton, Kocsis Lajos, S. Kovács József, Kurucz Szilveszter, László Illés, Samu László, Szántó Márton, özv. A. Tóth Baláznén, Varga István.

Az egri érsek 1912. február 28-án adott engedélyt a harang és a kőkereszt felállítására.

A kereszt mellé szánt harangot egy gazdagabb család saját adományaként ajánlotta fel,¹⁹ ami azután Temesváron, Novotny Antal műhelyében önttetett. A település ebben az esetben is engedélyezte adományok gyűjtését. A Jász-Nagykun-Szolnok megyei királyi tanfelügyelő is hozzájárult 1912. február 28-án, hogy „a III. sz. tanyai állami népiskola mellett az adományok terhére, harang és kereszt állíttassék fel”.

A község vezetése nekik is engedélyezte adományok gyűjtését a település területén. A pénzgyűjtők a begyűlt összeg 10%-át megkapták, ám nem pénzben, hanem azt nevükön írták jóvá az adományok listájában. A tagok közül többen ingyenes fuvarot vállaltak.

A keresztet a helybeli kőfaragóval csináltatták a környékbeli birtokosok. A kereszt és a harang fenntartására 120 korona alapot tettek.²⁰ A kereszt tövében a Fájdalmas Anya szobra áll, amit F. Kiss Mártonné sz. Varga Julianna kisbirtokos felesége saját költségén ajánlott fel, azzal a kikötéssel, hogy a Mária-szobor alapjára – „Emlékezzél meg rólam!” VJ. és F.KM. feliratot bevésetheti.

¹⁷ Kunszentmárton, Plébániai Irattár

¹⁸ Józsa 1999. 274–277.

¹⁹ DÓSA–SZABÓ 1936. 245. Kunszentmárton, Plébániai Irattár

²⁰ Kunszentmárton, Plébániai Irattár

A kereszt talapzatának felirata, Kurucz Szilveszter javaslatára, így szól:

ISTEN DICSŐSÉGÉRE
KÖZADAKOZÁSBÓL
KÉSZÍTETETT
1912-BEN

MOLNÁR V. SZOBRÁSZ
PÁL I. KŐFARAGÓ
KSZTMÁRTON

Meghatározták a kereszt helyét, azt drótkerítéssel óvták az állatoktól.

A kereszt mellett álló haragon a Magyarok Nagyasszonya (Magna Domina Hungarorum) domborművű képe látszik. A haranglábakat, faragatlan állapotban, a községi elöljáróság adományozta. A harang felirata:

URAM, LEGYEN MEG MINDENBEN MINDENKOR A TE AKARATOD!
KÉSZÍTETTE M. KOVÁCS KÁLMÁN ÉS FELESÉGE 1912.

NOVOTNY ANTAL, TEMESVÁR
JAVÍTOTTA: SZŰCS MÁRTON ÉS FIA.
KUNSZENTMÁRTON, 1934. január 20.

Évenként, május 1. és április 30. között harangozót fogadtak. Meghatározták bérét és a haláleset kiharangozásért fizetendő összeget. Először Balogh István napszámost fogadták meg 1912. év május 1-től október 2-ig 2 K és 1912. nov. 1-től, 1913. május 1-ig 3 K havi fizetés mellett harangozónak. Az egyik társulati gyűlés (1912. márc. 6.) kimondja, hogy „a harangot, – az elnöknel történt bejelentés mellett, 20 fillér harangozási díj lefizetése ellenében, az összes adakozóknak meghúzássék. Többszöri harangoztatás esetében a befizetendő díj 30 fillér, mely összegből 20 fillér a harangozóé és 10 fillér a harang fenntartására tőkésítendő.”²¹

A harangozó fizetésének és a kereszt karbantartásainak fedezésére évente nyilvános táncmulatságokat rendeztek, amelyekre nyomtatott meghívókat küldtek szét, egyéni és családi jegyet nyomtattak, és ennek szervezését mindig egy tagtársra bízták.

A III. tanyai, telekparti iskola körül működő társulatnak viszonylag jól követhetjük működését, mert gyűléseik jegyzőkönyvi másolataiból több megmaradt a plébániai irattárban. Ezekből megismerjük a működés bizonyos konfliktusait is, pl. a gyűléseket nem látogató alapító tagokat kizárását az egyesületből. (Ez más kereszt- és harangtársulatnál is így volt.) Megismerjük a tisztújításokat. A társulat alkalmazottait megfizette. Az alapító tagok névsorát kinyomtatták. Ennek a névsornak egy bekeretezett példánya máig látható a kunszentmártoni Alsó temető kápolnájában.²²

Az alapítás évéről, 1912-ről szóló pénzügyi elszámolást ismerjük. Érdemes áttekinteni:

²¹ Kunszentmárton, Plébániai Irattár

²² Nyomatott Bozókó Gábor nyomdájában Kunszentmárton.

Bevétel	K.	f.	Sor sz.	Kiadás	K.	f.
1912. évi tőke és kamat	180	91	1.	Harangozónak	28	–
Halott harangozásért	1	20	2.	Két imakönyv	9	04
1912. évi tagsági díj	27	–	3.	Kerítés festésre	5	–
Majálisi pénztárból	227	30	4.	Engedélyre	14	–
összesen	436	41	5.	Cigánynak	56	–
			6.	Meghívóért	18	–
			7.	Festékre	6	–
			8.	Pénztáros nyugtája	25	87
				Összesen:	161	91

Összes bevétel: 436 K. 41 f.

Összes kiadás: 161 K. 91 f.

Maradvány: 274 K. 50 f.²³

A kereszt és a harang felszentelésére a helybeli plébánost kérték fel, s elhatározták, hogy az egyházi ünnepség után mulatságot rendeznek. A kereszt és a harang megszentelésére keresztanyát választottak. Nem tudjuk meg pontosan, mi volt a feladata, csak valószínűsítjük, hogy jórészt ő biztosította az ünnepség utáni ételt és italt.

Az ünnepség részletes jegyzőkönyvi leírása 1912. év május 27-éről fennmaradt: „[...] A kora délutáni órákban ünnepélyes hangulat uralkodott a környéken. Az ünneplőbe öltözött tanyasiak csoportokban igyekeztek az iskolához, s szent énekeket zengve, buzgó imákat rebegve várták a városi búcsúsók megérkezését és a szentelési ünnepélyt. A gyönyörű időben mintegy 400-500-ig való ajátatoskodó érkezett, akikkel jelen voltak száma 800-900-ra volt tehető. Nyomban kezdetét vette a szentelési eljárás. Főtiszt[elendő] Dósa József plébános úr magasa szárnyaló szavakban méltatta a szent kereszt, mint vallási szimbólum jelentőségét, a környék lakosságának hitbeli buzgóságát és nemes áldozatkészségét. F. Kiss Mártonné és Kovács Kálmán nagylelkű áldozatkészségét. A szentelés után Balla Mária II. oszt[ályos] ism[éltő] isk[olai] növendék szavalta Kovács Mihály jászszentandrásai plébános, volt kunszentmártoni káplán »Tanyai kereszt« című és Doba Mária I. oszt[ályos] ism[éltő] isk[olai] növ[endék] ugyancsak nevezett szerzőnek »Szűz Mária és Szent József harangja« című költeményét meglepő bátorsággal és hanghordozással. A harangot pedig, mivel azt [...] Németh József felszentelt] Püspök, csanádi püspök helyettes Temesvárott megáldotta, ezúttal nem kellett megáldani. A keresztzszenelés után először főt. Dósa József plébános úr húzta meg a harangot, majd átadta a kötelet az ajándékozónak, majd Samu Lászlónak a társulat elnökének és ezek után az alapító tagok húztak egy-egy rövid verset. A szentelési ünnepély végeztével megszólalt a zene, a fiatalság táncra perdült. A tanteremben pedig ízes ételekkel és borral megrakott asztal dicsérte a keresztanyák magyaros vendégszeretétét. Este 8 óraker, mert engedély nem volt, a mulatság véget ért.”²⁴ A szentelésért levélben mondtak köszönetet a plébánosnak.

4. A IV. számú külterületi iskola a Jaksor nevű határrészen volt, közel a Péterszőg nevű, Körös partján fekvő határrészhez. Ezért egyes alkalmakkor

²³ Kunszentmárton, Plébániai Irattár

²⁴ Kunszentmárton, Plébániai Irattár

*jaksori/jaksortanyai/péterszögi iskolának is nevezték.*²⁵ A környéken lakó családok 1911. február 5-én gyűlést tartották és társulatot alakítottak „Jaksori harang és kereszt társulat” néven. A társulat életéről legfőbb forrásunk a „*Kun szt márton Jaksori Harang és Kereszt társulat hiteles Jegyző könyve alakítatott 1911 év Február 6-dikén*”. A társulat gumi körpecsétet csináltatott: JAKSORI HARANG ÉS KERESZT TÁRSULAT, ALAKULT 1911. ÉVBEN, KUNSZENTMÁRTON.

A jegyzőkönyvet a mindenkori jegyzők, többnyire a jaksori iskola tanítói, de akár más egyesületi tagok vezették. Szerkezete mindvégig kötött volt: a hely és az időpont megjelölése után a megjelentek névsorát olvashatjuk, majd két hasábrban az elnöki indítványokat, illetőleg a gyűlés által elfogadott döntéseket. Az 1920-as évek közepétől megjelenik a napirendi pontok felsorolása is.

A társulat első elnöke Kaifás Ferenc, egy tekintélyesebb gazda, második elnöke (=alelnök) Kanyarecz József lett, jegyzője pedig az állami iskola tanítója: Geiszler Péter lett. Pénztárosnak Kf. (Koferc) Kiss Józsefet választották. Szabó István és Szarvák Imre szótöbbséggel ellenőrök, Oláh József, Lázi János, Kaifás István, D. Nagy István, Molnár István, Szarvák Kálmán, Szarvák László, Gulyás Bálint, Ugrai András, Kocsis István, Kecskés Ferenc és Kovács János „*bizalmi férfiakká választatott meg*”.²⁶ Ők alkották a bizottmányt, a választmányt. A társulat legfőbb célja egy kőkereszt és egy harang állítása volt. A társulat 1911. évi alapító tagjainak névsorát 1929-ben kinyomtatták és bekeretezték. 1930. január 12-i közgyűlésen a „*Kereszt és Harang Társulat*” örökös tiszteletbeli tagjává választották Kaifás Ferenc elnököt, Szarvák Kálmánt, Kaifás Istvánt és Ugray Andrást.²⁷

A pénzadományok gyűjtésére ők is engedélyt kértek és kaptak, s már március elejére összegyűjtötték a szükséges összeget. „*Ugrai András, Lázi János, Kaifás Ferenc, Szarvák Kálmán, Kanyarecz József és Kaifás István gyűjtők, nagy kitaratással, és vasbuzgalommal járták össze a várost s tanyákat, hogy az adakozni óhajtó hívők fillérjeit összeszedjék.*” A szükséges pénz egyéni filléres adományokból, és báli bevételből gyűlt össze.

Az 1911. évi március 5-i rendkívüli közgyűlésen az elnök felkérte Szabó Kálmánt, Kanyarecz Józsefet, Kovács Jánost és Almási Márton, hogy kereszték fel özv. Molnár Jánosné szül. Nagy Julianna asszonyt.²⁸ Ez meg is történt. A kőkeresztet özv. Molnár Jánosné emeltette azzal a megjegyzéssel, hogy „*megveszi Pál I[stván] kőfaragónál levő útikeresztet azon kikötéssel, hogy mi [t.i. a társulat] tartozunk a keresztnek alapot tenni, azt besorompóztatni és a kereszt felállításánál segítkezni. A kereszt állítási jogot megtartja magának, de az állítás és felszentelés idejét mireánk bizza*”,²⁹ akit ebből a célból a többi adományból gondoskodtak a harangról. Fenntartásukra az egyházmegye központjában 120 korona alapot tettek.³⁰ E célból az év folyamán még több rendkívüli közgyűlést (március 5., május 14.) és rendkívüli választmányi ülést (május 25.) tartottak. A május 25-i rendkívüli választmányi ülésen döntöttek el, hogy König Frigyes aradi

²⁵ DÓSA–SZABÓ 1936. 245. Péterszögi iskolai kőkeresztről beszél.

²⁶ Kun szt márton Jaksori Harang és Kereszt társulat hiteles Jegyző könyve 1911. február 5.

²⁷ Kun szt márton Jaksori Harang és Kereszt társulat hiteles Jegyző könyve 1930. január 12.

²⁸ Kun szt márton Jaksori Harang és Kereszt társulat hiteles Jegyző könyve 1911. február 5.

²⁹ Kun szt márton Jaksori Harang és Kereszt társulat hiteles Jegyző könyve 1911. május 14.

³⁰ DÓSA–SZABÓ 1936. 245.; Plébániai Irattár. Józsa 1999. 273.

harangöntő árajánlatából a 110 kg-os „d” hangolású harangot választják, amit augusztus 16-ra szállít le. Ekkor döntötték el, hogy „a harang és kereszt egymás mellett az iskola kerítésén kívül helyezendő el”.³¹ Az 1911. évi augusztus 13-án tartott rendkívüli közgyűlésen döntötték el az „évi rendes közgyűlés és választmányi gyűlések” időpontját. Eszerint a közgyűlés minden év Vízkereszt napján lesz, választmányi rendes üléseket pedig október első, április első vasárnapjára, valamint augusztus 15-én délután 2 órára tűzték ki.³² Kaifás Ferenc elnök ekkor jelentette be, hogy a kereszt és a harang szentelését 1911. augusztus 27-én délután 5 órakor tartják, „mely alkalomra 30 tagú dísz ifjuságot nevez ki, kik majdan a búcsúsok foga[d]tatására indulnak”. Melléjük Kocsis István és Kanyarecz József választmányi tagokat vezetőül rendelték. Megválasztották a szentelést követő „búcsúbál” tizenkét tagú rendezőségét.³³ Harangozót azonban nem sikerült választaniuk. Ez évtizedeken keresztül gondja maradt a jaksori társulatnak, mint ahogy a harangozások díjának kérdése is.

Az 1911. október 1-i, az állami elemi iskola tantermében tartott „beszámoló közgyűlésen” a jegyző, Geiszler Péter tanító részletes tartalmi és pénzügyi beszámoló adott a február óta eltelt időszakról.

A kereszt felirata:

ISTEN DICSŐSÉGÉRE
EMELTETTE
ÖZV. A. MOLNÁR JÁNOSNÉ
SZÜLETETT
NAGY JULIANNA
1911

ÚJÍTTATTA
A K[ereszt]. ÉS H[arang]. TÁRSULAT
1924 ÉVBEN

A harang felirata:

„Szűz Mária – Könyörögi érettünk ...
Sz. József – könyörögi érettünk”

A harangot közadakozásból öntették. Fenntartására 120 koronás alapítványt tettek.³⁴

A választmányi ülések és közgyűlések jegyzőkönyvei általában a társulat pénzügyeiről, valamint a nyári bálók rendezéséről szólnak. A zökkenőmentes lebonyolításra általában az augusztus 15-i választmányi ülésen választották meg a rendezőséget, és szabták meg a belépődíjakat. 1913-ban a belépődíj egy személynek 1 korona, egy négytagú családnak pedig 3 korona volt. A tisztségviselőket általában a januári rendes évi közgyűlésen választották meg.

³¹ Kun szt márton Jaksori Harang és Kereszt társulat hiteles Jegyző könyve 1911. május 25.

³² Kun szt márton Jaksori Harang és Kereszt társulat hiteles Jegyző könyve 1911. augusztus 13.

³³ Kun szt márton Jaksori Harang és Kereszt társulat hiteles Jegyző könyve 1911. augusztus 13.

³⁴ DÓSA-SZABÓ [1936] 245.; JÓZSA László 1999. 273.

Az 1914. január 6-i közgyűlésen Kaifás Ferenc szóba hozta egy olvasó népkör felállítását államköltségen, amire aláírásgyűjtést javasolt.

1914 augusztusában a háború kitörése miatt nem volt bál. 1915 januárjában a rendes évi közgyűlés helyett csupán választmányi ülést tartottak, azt is az elnök lakásán és nem az iskolában.³⁵ Ezt követően 1918-ig nem volt sem közgyűlés, sem választmányi ülés. A háborús helyzet a társadalom megszokott működését lehetetlenné tette. A háború befejezése után az első rendes gyűlést 1919. január 6-án tartották, ismét az iskola tanteremben. Ekkor hitelesítették az 1915. január 6-i jegyzőkönyvet, s áttekintették a társulat gazdálkodását a háborús években. Kaifás Ferenc elnök az „*ereklyék*” (kereszt és harangláb) javítását is szóba hozta, amit a nehéz anyagi helyzet miatt elnapoltak.³⁶

Az 1920. augusztus 1-én tartott választmányi ülésen már ismét szóba került a bál megrendezése, majd augusztus 22-én Kaifás Ferenc részletesen beszámolt írásában a „*jaksor és péterszögi kereszt és harang társulat*” augusztus 15-én megtartott báljáról.³⁷ Tanulságos e beszámolót részletesebben idézni, mert megmutatja azt a széleskörű összefogást, amivel a jaksoriak ünnepeiket szervezték. Augusztus 14-én a társulat férfi tagjai és Berta Mariska vezetésével nők dolgoztak a helyszín megszerzésén. Virágkoszorúval díszítették a harangot és a keresztet. „*A hely úgy nézett ki, mint kis paradicsom kert.*” Kaifás Ferenc mondott ünnepi beszédet, és litániát végzett. Egy polgári iskolás lány verset mondott. Délután 5 órakor érkezett meg Gábor Dezső és zenekara, s „*jó magyar nótákkal az ifjúságot tánra serkentette*”.³⁸ A báli elszámolás kiadási és bevételi tételei jelzik a tevékenységi köröket. Pénzbe került már az engedély is. De adakoztak a szegény alap számára is. A rendezvényt a templom melletti publikáló székről két ízben hirdették, újságban hirdették, előre kalkuláltak a zenészek bérével. Karbidégővel világítottak. Szépségversenyt hirdettek a fiatalság számára.

Az 1921. október 9-i választmányi ülés jegyzőkönyve részletezte az azévi bevételeket és kiadásokat. Bevétel csak az augusztus 15-én tartott társulati bálból volt, 251 belépőjegy után 5020 korona, valamint 435 korona felülfizetésből mindösszesen 5455 korona. A kiadások tételes felsorolása a bál szervezésének és lebonyolításának jó néhány részletére is rávilágít. Fizetni kellett a báli engedélyért a főszolgabírói hivatalnak. A bált hirdették a helyi lapban. A „*rendező*”-k megkülönböztető szalagja is pénzbe került, papír, drót, petróleum, gyertya és 5 és fél kilogramm karbid jelentett még kiadást. A későbbi jegyzőkönyvek tanúsága szerint az elnök a bál idejére *lámpakezelőt* és *báli jegyzőt* is kinevezett.³⁹ A későbbi jegyzőkönyvek szerint⁴⁰ a rendezőknek segítő *vigalmi ifjakat*, 1929-től pedig az ifjúság köréből általában öt-hat tagú *báli bizottságot* választottak. A zenészek fizetése mellett kiadásként jelentkezett a rendezők vacsorája, a bál utáni két napos takarítás, tizenkét fuvar (valószínűleg homok), az ivóvíz és a ruhatár kezelése. A kiadások között legkisebb tétel-

³⁵ Kun szent Márton Jaksori Harang és Kereszt társulat hiteles Jegyző könyve 1915. január 6.

³⁶ Kun szent Márton Jaksori Harang és Kereszt társulat hiteles Jegyző könyve 1919. április 6.

³⁷ Kun szent Márton Jaksori Harang és Kereszt társulat hiteles Jegyző könyve 1920. augusztus 22.

³⁸ Kun szent Márton Jaksori Harang és Kereszt társulat hiteles Jegyző könyve 1920. augusztus 22.

³⁹ Pl. az 1923. február 18-án tartott közgyűlés jegyzőkönyve

⁴⁰ Pl. az 1923. február 18-án tartott közgyűlés jegyzőkönyve

fel az ún. publikálás szerepel. A korabeli viszonyok között ez a vasárnapi nagymise után, a templom déli oldalfa mellett publikáló székben való hirdetést jelentette. Szinte ez volt a legjobb és legbiztosabb fórum.⁴¹

Az évi rendes közgyűlés pedig némelyik évben vízkeresztről február hónapra került. Oka a jegyzőkönyvi bejegyzésekből nem derül ki. Az 1934. január 14-re meghirdetett évi közgyűlést január 21-re halasztották, mert a tagok Kuna P. András országgyűlési képviselő⁴² temetésén vettek részt.

A közgyűlések, a választmányi ülések napirendjén a szűkebb jaksori, péterszögi tanyai közösség, és a nagyobb, városi egyházközség gondjai is megjelentek. Rendszeres téma az új tagok felvétele, a vezetőség („választmány, bizotmány”) újraválasztása – 1924-től a korábbi egy év helyett három évre⁴³ –, a társaság pénzének kezelése. 1923-ban például eldöntötték, hogy a „harang kertbe” hat darab piramis akácot ültetnek, a társulat pénzből adakoznak a háborúba elvitt harangok pótlására. Ekkor döntöttek a kereszt felújításáról is Pál István helybeli kőfaragó árajánlata alapján, búzában számolva. Özv. A. Molnár Jánosné, Nagy Julianna 6 mázsa búzát adott e célra, amit az egyesület tagjai 5-40 kilogramm búzaadománnyal egészítettek ki 10 mázsára. A kereszt és a harangláb gondozása általában a kereszt talapzatának meszelését, a harangláb oszlopainak és tetejének (zsindely) javítását szolgálta, alkalmanként a „sorompózást”, azaz a nagyobb jószágok által okozott kár megelőzése érdekében fa korlátokkal való körülvételét, vagy annak javítását. A bálak megtartása olykor ráfizetéssel járt (pl. 1927-ben, 1929-ben), ezért a különbözetet a tagok önkéntes adományokból pótolták. Voltak alkalmanként önkéntes pénzadományok is.⁴⁴ A gyűlések leginkább visszatérő témája azonban a bálak megtartása volt.

1922-ben a nagy drágaság miatt a kereszt és a harangláb esedékes felújítását elhalasztották. A választmányi ülésen és a közgyűlésen ismét elővették a harangozás kérdését, ám ezúttal is az elnök vállalta magára legalább a déli Úrangyalára való harangozást.⁴⁵ A harangoztatás ügyét csak 1928-ban szabályozták.⁴⁶ 1922-ben két bált is rendeztek. Az egyiket június 11-én, a másikat augusztus 27-én.⁴⁷ Az évi kétszeri bál ettől kezdve gyakorivá vált. Az 1932. január 10-én megtartott évi rendes közgyűlésen „báltartási szabályzatot” alkot-

⁴¹ Kun szent Márton Jaksori Harang és Kereszt társulat hiteles Jegyző könyve 1921. október 9.

⁴² Kuna P(ál) András kiskazda, országgyűlési képviselő (1866–1934). Gazdálkodó, 1920-ban választották országgyűlési képviselővé. Életrajzáról lásd: SCHEFTSIK György (szerk.) 1935. 109.; HARANGOZÓNÉ TÓTH 2006.

⁴³ Lásd: Kun szent Márton Jaksori Harang és Kereszt társulat hiteles Jegyző könyve 1924. február 17. évi közgyűlés

⁴⁴ Pl. 1928-ban „Habranyi Márton, a Társulat érdemes tagja a bál kiadásához hozzá járult 1 P 24 fillérrel és 3 P 76 fillért a K. H. társulat pénz vagyonához rendelte, azaz közccélra 5 pengőt ajándékozott [...]Kun szent Márton Jaksori Harang és Kereszt társulat hiteles Jegyző könyve 1929. január 6.

⁴⁵ Kun szent Márton Jaksori Harang és Kereszt társulat hiteles Jegyző könyve 1922. január 6.

⁴⁶ Eszerint: tagoknál a hírharang ingyenes, a kíséző harangozás 50 fillért, a harangozónak 20 fillér fizetendő. A nem-tagok esetében a hírharang 50 fillér, a kezelőnek 120 fillér jár, a kíséző harangozásért 80 fillért, a kezelőnek további 20 fillért kellett fizetni. A harangoztatás gyermekek esetében a meggyónt és megáldozott egyénekre vonatkozott. Kun szent Márton Jaksori Harang és Kereszt társulat hiteles Jegyző könyve 1928. január 6.

⁴⁷ Kun szent Márton Jaksori Harang és Kereszt társulat hiteles Jegyző könyve 1922. október 1.

tak. Eszerint pénzszedő bizottság alakult, aminek tagja egy elnök, egy jegyző, egy pénztáros és egy ellenőr. Hat rendező van: egy a zenére ügyel, négy köz- és egy kapuőr. Van egy lámpakezelő és egy ruhatáros is. A ruhatáros feladata „a vendégeket vízzel kiszolgálni, a bál után pedig a termet és a bál helyet fizetés mellett rendbe hozni”. Felelős minden darab ruháért, amik után darabonként 10 fillért szedhet.⁴⁸ A fenti tisztségviselők között két rendező lány lehet, akik „tartoznak a rendező szalagot megvenni és élővirág díszítést tenni”.⁴⁹ 1934-ben a bálát nem az iskolában, hanem „az iskola udvar kerítése mellett”, Molnár Lajos földjén lett megtartva. Az okát nem ismerjük.⁵⁰

A tanyai iskolában működő tanítókra a társulatnak mindig szüksége volt. Egyrészt mint jegyzőre, másrészt mint ügyintézőre a különböző hivataloknál eljárni. Sokszor a tanítók, bár gyakran váltották egymást, vittek új életet a társulati keretbe. Mint például 1923-ban Király János, aki indítványozta a társulati keretek között „az ifjúsági egyesület” megszervezését és „a felnőttek tanítását”. A „Kunszentmárton Jaksori ifjúsági egyesület” 1926. január 6-án megalakult, és elindult az engedélyeztetési folyamat, egyúttal „a Kultúrnépház építésére kérvény beadatott”.⁵¹ Az „Ifjúsági egyesület külön pénztárt tartott, amiről az egyesület évi közgyűlésén számot adott. Az 1928-as közgyűlés jegyzőkönyvéből az is kiderül, hogy az Ifjúsági egyesület (...) tulajdona a színpad és felszerelése”.⁵² Az ifjúsági egyesület végül nem alakult meg, de sikerült a fiatalokat is jobban bevonni a társulat működésébe. 1936-ban Zeller Ferenc igazgató tanítót díszelnökké,⁵³ Révész Ferenc tanítót pedig tiszteletbeli jegyzővé választották.⁵⁴

A Társulat 1936-ban ünnepelte megalakulásának negyedszázados évfordulóját. Az 1936. január 19-én megtartott közgyűlésen az elnök ezért felolvasta a „Kereszt és Harang Társulat” alapszabályát és az alapítók nevét. Elhatározták, hogy 1936 augusztusában „jubileumi búcsú ünnepet és társulati bálát” rendeznek.⁵⁵ A jubileumi év társulati vezetőségét külön feltüntették:

*„A Jaksori Kereszt és Harang Társulat választmánya
Zeller Ferencz kült(erületi) Iskolák igazgatója
A Jaksori Kereszt és Harang Társulat Dísz-Elnöke
Révész Endre áll(ami) tanító, a Társulat tiszteletbeli jegyzője
Kaifás Ferenc ügyvezető elnök
Pugner Márton h. elnök
Ifjú Kaifás Ferenc vigalmi jegyző
Szilák Ferenc pénztárnok
Molnár András ellenőr, Polgári Rendbiztos
Kiss Demeter ellenőr v(álasztmányi) számv(evő)*

⁴⁸ Kun szt márton Jaksori Harang és Kereszt társulat hiteles Jegyző könyve 1932. január 10.

⁴⁹ Kun szt márton Jaksori Harang és Kereszt társulat hiteles Jegyző könyve 1932. január 10.

⁵⁰ Kun szt márton Jaksori Harang és Kereszt társulat hiteles Jegyző könyve 1934. január 21.

⁵¹ Kun szt márton Jaksori Harang és Kereszt társulat hiteles Jegyző könyve 1926. január 6.

⁵² Kun szt márton Jaksori Harang és Kereszt társulat hiteles Jegyző könyve 1928. január 6.

⁵³ Zeller Ferenc (1891-?) 1919 óta tanított Kunszentmártonban. „Az egyh. képviselőtestület, az egyházi tanács tagja és jegyzője, levante főoktató, két harangtársulat díszelnöke.” SCHEFTSIK György (szerk.) 1935. 114.

⁵⁴ Kun szt márton Jaksori Harang és Kereszt társulat hiteles Jegyző könyve 1936. január 19.

⁵⁵ Kun szt márton Jaksori Harang és Kereszt társulat hiteles Jegyző könyve 1936. január 19.

Rendes *v*(álasztmányi) tagok:

Kaifás István

Id. Ugrai András

Benke János

Kiss f. Mátyás

Molnár Lajos

Szarvák László

Szaszko Illés

Dobóvári Mihály

Lázi János *vigalmi lámpa fe*(lelős)

Pintér József

Kovács Lajos

Illés Imre

Pót *v*(álasztmányi) tagok

Horpácsi Imre

Pájer Antal Polgári Rendőr

Majzik Károly

D. Nagy Bálint

Czakó János Polgári Rendőr

Pugner István

Molnár Géza

Kiss f Imre *vigalmi rendezők*

Benke Boldiszár

Ifjú Pugner Márton

Molnár Péter

Ugrai István"

A negyedszázados jubileumi ünnepségre „szép számú búcsús nép érkezett a szent kereszthez, melyekhez nem kevesebb kint lakos nép csatlakozott”. A meghívott vendégeke között volt Obeda Endre lelkész, Mezey István főkántor, „Nagys. Dr. Mezey Lajos orszgy. Képviseelő úr,⁵⁶ Barna Domonkus v.m. ügyész úr,⁵⁷ tek. Zeller Ferenc igazgató úr, Hegedűs Mihály tanácsos és Herczeg János kat. kör elnöke. A búcsú vezetéssel jöttek Kiss Mihály és Ecsédi János.” A keresztnél Obeda Endre káplán elvégezte a litániát, szent beszédet mondott, Mezey István pedig „szép énekekkel ékesítette az ünnepélyt”. A szertartást követően az iskolában Kaifás Ferenc átadta a díszelnöki oklevelet Zeller Ferenc igazgatónak. Obeda Endre tájékoztatta a jelenlévőket, hogy a tanyai iskolákban ő fogja tanítani a hittant és minden vasárnap istentisztelet tart. Az iskolai oltár felállításához és felszereléséhez számosan adakoztak pénzt és tárgyakat. Ők alkották a Jaksori „Oltár-egyesületet” Kaifás Ferenc elnökletével. Ifj. Kaifás Ferenc oltárgondnok lett.⁵⁸

Az 1937. évi január 6-i ülésen Kaifás Ferenc lemondott elnöki tisztségéről, a jövőben csak „tiszteletbeli korelnökként” kívánt szerepelni. Megválasztották az új vezetőséget Pugner Márton elnökletével, és áttekintették a társulat ingóságait, pénzügyi helyzetét.⁵⁹ Az utolsó társulati gyűlést 1940. január 7-én tartották. Ezt követően nincs hírünk a társulat működéséről.

Az iskolát az 1950-es években bontották le. A kereszt és a harangláb máig áll, de a harangot 1973-ban innen is eladta az egyházközség.⁶⁰

Néhány tanulság

A vallási társulatok 19. századi fellendülése nem választható el a világi jog korabeli fejlődésétől sem. Az ekkor megjelenő modern polgári egyesületi jog, még ha indirekt módon is, de közrejátszott a vallási társulatok erősebb kiépü-

⁵⁶ SZABÓ 2006. 49.

⁵⁷ SCHEFTSIK (szerk.) 1935. 104.; TÓTHNÉ BARNA 2006. 6.

⁵⁸ Kun szt mártón Jaksori Harang és Kereszt társulat hiteles Jegyző könyve 1936. dátum nélkül

⁵⁹ Kun szt mártón Jaksori Harang és Kereszt társulat hiteles Jegyző könyve 1937. január 6.

⁶⁰ Geszteréd község vásárolta meg.

lésében.⁶¹ A meglévő társulatok pedig szervezeti felépítésükben gyakran igazodtak a modern világi egyesületi struktúrákhoz. Egyre több ájtatos társulat jött létre világi egyesületek mintájára a tagok döntésén és szándékán alapulva, azaz nem egyházi hivatali/hivatalos elhatározásból. A világi egyesületek analógiájára egyházi keretek között is új struktúrák szerveződtek, mintegy a kor kihívásaira válaszolva.⁶² Ilyen volt a tanyai, külterületi lakosság vallási/egyházi ellátásának igénye, kérdése.

A kereszt- és harangtársulatok megalakítása a keresztény nagykorúság egyik jele. Jele annak, hogy egy közösség összefogással sajátos vallási igényeit meg tudja valósítani. A kereszt- és harangtársulatok működése a polgári egyesületek felépítését tükrözi: jóllehet vallási társulatok, sem működésükben, sem a tisztikar felépítésében, sem a mindennapi életükben semmi sem emlékeztet a rendi keretek között létrejött vallási társulatokra. A tanyavilágban élő földműves emberek, családok számára a közéletiség egyik fórumát jelentette, amelynek keretei között a közösség nem csak a sajátos vallási célját, azaz az emberi étellel és a vallásgyakorlással összefüggő harangozást, a feszület és harangláb felállítását és gondozását látta el, hanem az ünnepi közösségi együttlétek, bálók megrendezésére is módot adott. A jaksori társulat törekvésében hangsúlyt kapott a fiatalság tevékeny bevonása. E tevékenységeket mind az egyházköztség, mind a világi köztség vezetői támogatták. A jaksori és a többi társulat is ki tudott lépni szűkebb földrajzi határuk keretéből, hiszen eseményeiket a helyi sajtóban közhírré tették, rendezvényeiket a településről is sokan látogatták.

Az 1950–1960-as években azonban a termelészövetkezetek megalakítása és a tanyak erószakos lerombolása után a jaksori iskola épületét lebontották. A telekparti, a vekerai és az ugari iskola még áll. A mellettük egykor létrejött társulatok azonban már az 1940-es években megszűntek. A harangokat az 1970-es években különböző helyekre eladták. A keresztetek még állnak. Egyéni adományok, vállalkozások, s a plébánia közössége tartja fenn és gondozza a megmaradt feszületeket.

IRODALOM

BARNA GÁBOR

2011 *Az Élő Rózsafüzér társulata. Imádság és imaközösség a 19–21. századi vallási kultúrában.* Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék – Szent István Társulat Szeged – Budapest.

DÓSA JÓZSEF – SZABÓ ELEK

[1936] *Kunszentmárton története I.* Kunszentmárton.

HARANGOZÓNÉ TÓTH ÉVA

2006 Kuna Pál András országgyűlési képviselő (1866–1934). In: PUSZTAI Gabriella (szerk.) *Jeles kunszentmártoniak. Tiszazugi Füzetek 9.* Kunszentmárton, 43.

⁶¹ REMLING 1986. 9.

⁶² BARNA 2011. 376.

JÓZSA László

[1968] *A kunszentmártoni Nagyiskola története 1833–1968. h. n.*

1999 *Megszentelt kövek. Kápolnák, szobrok, keresztek és temetők Kunszentmártonban.* Néprajzi Tanszék, Szeged.

REMLING, Ludwig

1986 *Bruderschaften in Franken. Kirchen- und sozialgeschichtliche Untersuchungen zum spätmittelalterlichen und frühneuzeitlichen Bruderschaftswesen.* Kommissionsverlag, Würzburg.

SCHEFTSIK György (szerk.)

1935 *Jász-Nagykun-Szolnok vármegye multja és jelene.* Pécs.

SZABÓ János

2006 Dr. Mezey Lajos (1891–1962) ügyvéd, országgyűlési képviselő, újságíró. In: PUSZTAI Gabriella (szerk.) *Jeles kunszentmártoniak. Tiszazugi Füzetek 9.* Kunszentmárton, 49.

TÓTHNÉ BARNA Mária

2006 Dr. Barna Domokos (1878–1957) ügyvéd. In: PUSZTAI Gabriella (szerk.) *Jeles kunszentmártoniak. 6. Tiszazugi Füzetek 9.* Kunszentmárton, 6.

Szabályszerű Jelentés

az egri érseki egyházmegyében és Sárvíznapfaluok
 vármegyében fekvő Kunfélegyháza községben
 lakos Barna Ignác a II. tanyai iskola tőzoltó hívek nevében
 által 1900. évi december hó 3. napján tett ~~misé~~-alapítványról.

1. Az alapítványt tevőnek mi a vezeték-
 és keresztnéve, társadalmi állása?

1. Az alapítványt tevő Barna Ignác
a II. tanyai iskola tőzoltó hívek ne-
vében

2. Hol, mikor és mi célra tétett az
 alapítvány?

2. Ez alapítvány tétetett az egri érseki
 egyházmegyébe Sárvíznapfaluok
 vármegye kebeleztet Kunfélegyháza
 községben, 1900. évi december hó 3.
II. tanyai iskolájának felállítására ezen
 napján a szűkeket kezeletésére
 r. k. egyházban végzendő szent misékre.

3. Az alapítványt tőkepénz és mennyi
 avagy értékpapir, föld vagy ház képezi?

3. Ezen alapítványt 10.0. kor. - fill.
 tőkepénz képezi.

4. Hol van ez alapítvány elhelyezve,
 miképpen biztosítva? ki és mi hasznélvezet
 mellett kezeli azt?

4. Ez alapítvány Egyetlen
az ajsóti alapítványi
hivatalnál
 van elhelyezve . . . számu egyházmegyei
 rendelet értelmében.

5. Mit jövedelmez évenként ez alapítvány?

5. Ez alapítvány évenként 5% mellett
5 koronát jövedelmez.

1. kép: Alapítványi jelentés a II. tanyai iskola alapítványáról

1974. f.
1905.

Dósa József helybeli plébános jelentése,
a tanyai f. Rózsai: iskolai felállítás és megka-
sadt harang helyett egy nagyobb és erősebb harang
költéségeivel beszerzése céljából gyűjtés engedé-
lyezése iránt. -

(Végre.)

A jelentés folytán erre engedélyt adunk
Dósa József plébános úrnak arra, hogy a
tanyai iskolai harang költéségeivel be-
szerzése céljából Künftmárton Rózsai ke-
rületén és határában a Csongoró Rózsai gyűj-
tési erejűülhasmen + a gyűjtés eredményé-
ről a jelentését bevarjúd. -

Miól Dósa József plébános erre vég-
zésel értesítendő. -

Künftmárton, 1905. Április hó 5. -

Künftmártoni
Főjegyző. -

Künftmártoni
Főbíró.

— **Táncmulatság.** A kunszentmártoni belhatári kereszt- és harangtársulat 1909. június hó 27-én, (vasárnap) az ugari iskolánál jótékonycélu nyári táncmulatságót rendez 50 filléres belépti-díj mellett. A táncmulatság kezdete délután 4 órakor. A belépő-díjak liszta jövedelme a kereszt- és harangtársulat alap javára fordittatik. Izléses ételekről és italokról a rendezőség gondoskodni fog.

3. kép: Újságból az ugari kereszt- és harangtársulat báljáról

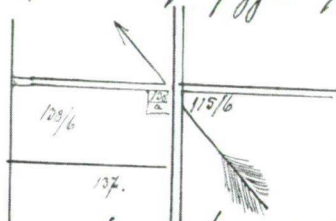
4. kép: A társulati pecsét

Ajándékosági okirat.

Mely lére jött F. Kis József ajándékba adó, úgy a Keresztmásoni Kereszt alapnak kiküldött tagjai, is pedig Barna János elnök és S. Kovács Antal főmunkások, mint az ajándékosok elfogadják, Keresztmásoni lekövök között a következő

1° F. Kis József, a tulajdonos képező, a Keresztmásoni 2745. sz. tölgyesben + 138 m. sz. ingatlan birtokából, az itteni nérajzon felülről 138 m. sz. részleket, négy szél területtel, örök tulajdonjoggal ajándékba adja, a

Keresztmásoni Kereszt alapnak, az ott már felállított ja Kereszt alap javára, 2000. sz. becsisekben, is megengedi, hogy a 138 m. részleket, is a tulajdonjog a Keresztmásoni Kereszt alap javára becsisekben.

2° A Kereszt alap nevében, mi Barna János és S. Kovács Antal, az ajándékosok kérelmével elfogadjuk.

Keltezés után aláírva.
Keresztmáson 1903. November 4.

L. Csócsák:
Borhy János
Keresztmásoni
S. Kovács Antal

F. Kis József
S. Kovács Antal

5. kép: Telekadományozás a vekeri kereszt számára

Jegyzőkönyv,

megfelvételről a húsvétkor társulati E. R., "Félekkaboni" költ. áll. el. népiskola szervezetéről. 1912. év február hó 8-án tartott alakuló gyűlést, az iskola felkérte felállításra közelebb és harang függvény.

Feltevették: Pálka Antal, Pálka József, Pálka Miklós, Galogk István, Dóra Mátya, Gulyás Márton, Herceg György, Herceg István, F. Kiss Antal, Kiss János, F. Kiss Márton, Kiss János, Kovács Antal, Kurucz Silvester, László Miklós, László István, László Péter, Kengyel András, Radics József, ifj. Sannu István, Sannu László, Szántó Márton, Talmácsi Márton, Tócsa István.

A jegyzőkönyv hitelt érdemlően felkérte: László Miklós és F. Kiss Márton tagokat.

Mattházy J. István áll.

László üdvözlő a megjelentekkel és a gyűlést megnyitja. Röviden elmondta a gyűléseknek neves célt. Egyben felajánlotta a jelen voltakak, hogy alakítsák meg az "Élethatalmi" kereszt és harang társulatot, s választanak elnöket, titkárokat, elnököket, pénztárosokat, jegyzőt és vezényelőt bírókat, amolyan a maga körében minden agyat elvégezték.

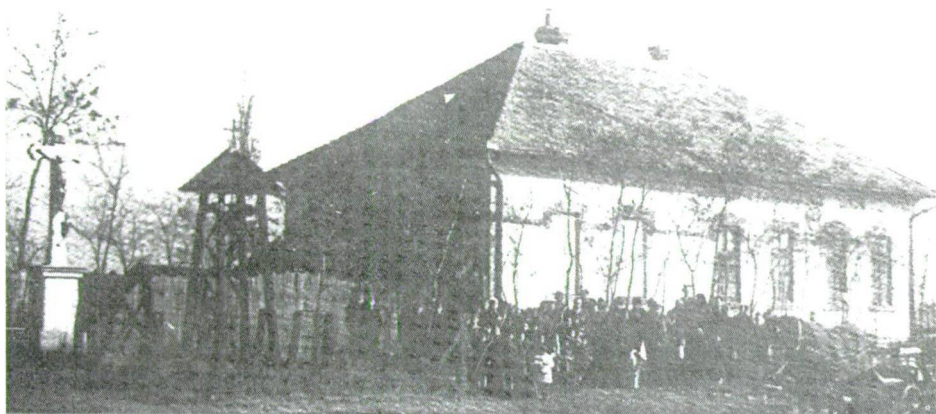
A gyűléssel megkezdte a megkezdés bevétele, László Miklós alakult és 27- tagból álló vezényelő bírókat választott.

Választott: László János, elnökök: Dóra Mátya, első pénztárosok: F. Kiss Márton, második pénztárosok: Herceg István, jegyző: Mattházy István áll. László János vezényelő.

6. kép: A telekparti társulat alakuló gyűlésének jegyzőkönyve

Munkalát. Jajró könyve a 17. sz. társulatának áll. el. népszerűsége
 tantszemélyen 1911. évi február 5-én tartott alakuló közgyű-
 léstől; az iskola területén gyűharangot kereszt felállítására
 tárgyalan. Jelen voltak: Benke Pál, Fuzsi Mihály, Zoller Kálmán,
 Kiss László, Főke Sándor, Majzik Márton, Szabó Péter, Fuzsi
 László, Kátora Sándor, Szabó István, Kárpás Ferenc, Gyuljas
 Balint, Kárpás István, Garvák László, Kanyarcsy Sándor, Gabó
 István, Kiss Sándor, Garvák Kálmán, Garvák László, Vepai
 András, Mohar István, Kormarai Kálmán, ifj. László László,
 Oláh Sándor, Paluvácsi Mártonné, László László, Kovács István,
 Kocskó Ferenc, Szeged László, J. Nagy István, J. Nagy László
 J. Nagy Elek és Kiss Mihály. Tárgy: 1. Megnyitókör, 2. Kereszt-
 társulat. A gyűlésre felkértek a felkértek közül a
 István és Paluvácsi Márton társulat. Gyuljas Péter, a társulat
 a gyűlés megnyitása, rövid beszédrel kezdte a mai gyű-
 lések célját, a kereszt fontosságát a munka, a munka, a munka
 felkérte, a közgyűlést arra, hogy választasson a maguk köze-
 lől a felkérteket, mert csak az a cél, hogy a harangtársulat
 munkájának egy olyan munkája legyen, mint a munka,
 körülbelül minden megvalósulhat, elintézők. —
 Közgyűlés a megnyitókörrel kezdődött el hallgatva,
 majd egy 18. társulat jellel kezdődött el választással. Felkérte
 Kárpás Ferenc, Kanyarcsy Sándor, Oláh Péter, Gyuljas Péter, a
 társulat jellel, ifj. Kiss Sándor, Kanyarcsy Sándor, Gabó István és
 Garvák László, Oláh Péter, Zoller Kálmán, ifj. László László,
 Kárpás István, J. Nagy István, J. Nagy Péter, Garvák
 László, Gyuljas Balint, Garvák Kálmán, Vepai András,
 Kocskó István, Kocskó Ferenc, Kovács László, balint
 felkérte lelkét, megválasztva. Munka a választott tagok
 a választás után megfogásuk nem volt, a társulat el-
 fogadták. Kárpás Ferenc, Oláh Péter, Gyuljas Péter,
 jellel, hogy a harangot kereszt felállítására jogot, a har-

7. kép: A jaksori társulat alakuló gyűlésének jegyzőkönyve

8. kép: A jaksori iskola, kereszt és harang

9. kép: A telekparti iskola

10. kép: A telekparti kereszt és harangláb

11. kép: Ugari ünnepség